

Egy fiatal szerző induló kötetétől talán – nem megalapozatlanul – elsősorban azt várja az olvasója, hogy az a felnőtté válás, a generációs válságok, dilemmák tükre, a szubjektum formálódásának lenyomata legyen. Taródi Luca versei – bár a kötet már a címével is alapul szolgál ezeknek a feltételezéseknek – ennél lényegesen tágabb értelmezési tartományt nyitnak meg. A kötet huszonöt miniatűr tartalmaz, benyomásokot, mindennapi jelenségeket vagy éppen groteszk képzeteket – a hangsúly azonban a látásmódon van. A fiatalság érzelm-

Szabady Ágnes 47

„MINDIG, MINDENHOVA
JÖVÜNK, DE SEHOVA
SEM ÉRKEZÜNK MEG”

Taródi Luca: *Egyszer végre*

fiatalok leszünk

és gondolatvilágán keresztül az ember elemi, egzisztenciális válságának, a létezés időbeliségéhez fűződő viszonyának, a lét, az idő és az egyén rendszerének kérdéseit hangosítják ki.

Az emberi élet időbeli korlátozottsága, végessége megrendítő axióma, ugyanakkor kiiktathatatlan tényező, hiszen maga a lét mégis annak végpontja felől közelítve nyer értelmet. Ennek egyik kézzelfogható tapasztalata a percről percre történő elmúlás, a múltból való folyamatos kiszakadás, a jövő felé nyújtózó lét és a meg nem érkezett nyugtalanító alapérzése: „mi ide, mint a vendégek, csak jövünk / de soha nem érkezünk” (*Jövünk*). Innen olvasva oldódhat fel a verseskötet címének logikai feszültsége is, *egyszer végre fiatalok leszünk*.

Azonban messze többről van itt szó, mint a mulandóság tapasztalatának vonzásában született írásokról. A szerző sokkal mélyebben, összetettebben teszi transzparenssé a heideggeri ontológia alapvetéseire is rezonáló meglátásait, legfőképpen azt, hogy az emberi lét legalapvetőbb, legbensőbb jellemzője az időbeliség és annak – gyakran ellentmondásos – tapasztalata. Taródi Luca ezt a gondolatot nem csak működésbe hozza szövegei által, de mindeközben relativizálja is. Az idő folyamatos mozgásban van, az élet in herens jellemzője az örökös átmenetiség, így a megérkezés mint állapot (a végső elmúlást megelőzően) szükségszerűen csak illúzió lehet. A szubjektum léte maga az idő – a versek azonban erőteljesen tematizálják az ebben rejlő feszültségeket is: mikor az én nem érzi magáénak az életét, nem találja helyét az időben. Kitüntetett figyelmet kap mindez a felnőttkor küszöbén, „az egyre önállóbb élet” kényszerében, ahogy visszatérően meg is jelenik a költözés, az elválás, leválás együttese. Ugyanakkor ez a komor idegenségtapasztalat

összetett és mélyen gyökerező filozófiai problémává emeli és általánosabb érvényűvé terjeszti ki a felnövés visszaszámítást. A versekben szintén visszatérő téma, a költözés, a helyek önálló birtokba vétele és ennek önreflexív vonulata ezen a bizonytalan érzésen mit sem segít (*Költözés*).

48 A kötet legtöbb versét az idő- és létérzékelés témaköre fűzi egybe, ezen a közös gondolati síkon a szövegek nem ritkán áthallásokkal gazdagodnak, párbeszédbe lépnek egymással. Az értelmezés szempontjából különös jelentőséget kap a kötet címadó sorát (vagyis annak parafrázisát) tartalmazó (és a kötet borítóján is kiemelt) vers. A *Már megint* központi sora: „várakozunk, hátha hatvanéves korunkra / végre tényleg fiatalok leszünk”. A verssor (ahogy a kötet címe is) szinte programadó módon foglalja magába az ellentmondásosságot, az életrészt, az azzal szemben támasztott külső és belső elvárások roppant feszültségeit – melyek azonban nem robbannak ki, a maguk rezignált módján, a passzivitás sekély part menti vizeibe süppedve sajátos keserűséggel hatnak. Az asszociáció kibontakozását fokozza a vers szimbolikus helyszíne is: az életútra reflektáló filozofikus gondolatok a víz archetipikus, elemi jelentésrétegéhez szinte automatikusan hozzátartoznak. Az élet vízének már-már közhelyszerű képét a vers végén megjelenő túlpartra való átjutás, eltalálás gondolata tovább erősíti, bár a mitológiai Styx helyett jelen esetben a Balaton vize képezi az *elválasztó* határmezsgyét. A szöveg (egyetemes érvényességének lehetősége ellenére) kézzelfogható valóság, melyet lokalitása is földre ránt a mitológiai magaslatokról. A heroikus antik életek ellenfényében a vers szereplőjéhez illik az állóvíz, a haladásra való képtelenség, a tanácstalan, céltalan várakozás. A céltalanság bizonytalan, absztrakt kérdések formájában tör felszínre, tovább fokozva a passzivitás érzetét: „Egyszer történnie kell valaminek, / Amitől majd tudjuk, hogy / merre, mennyit és mikor, / amitől majd... amitől már... / mindennek értelme lesz.” A hiány, az elhallgatás egyszersmind beteljesedés is: a befejezéssel kapcsolatos teljes elbizonytalanodás betetőzése.

A várakozás tárgya sem az elhallgatásban, sem a kifejtésben nem válik egyértelmű, megfogható vágygá: „várakozunk, hátha hatvanéves korunkra / végre tényleg fiatalok leszünk”. A kötet címe a bizonytalan jövőbe exponál („egyszer”), míg a vers idézett helye ennél konkrétabb, azonban mindkét előfordulás felerősíti a feszültséget a fiatalság elérését későbbre helyező szerkezetekben. A hiányérzet a kötet többi versének dilemmáit is aktivizálja, a szövegek párbeszédbe lépnek egymással. A disszonancia alapja lehet a vágyott létállapot és életérzés, melyhez képest az én (jobban mondva a „mi”) otthontalanul érzi magát. Egybecseng ez a több szöveghelyen is tapinthatóvá váló tanácstalansággal, egzisztenciális válsággal („ki lett belőlem, és miből?” *Ablak*). De a fiatalsággal szembeni külső elvárások is megnyilvánulnak a kötet számos pontján, legmarkánsabban talán a *Panoptikum* fanyar

soraiban. Az itt megjelenő, már-már transzhumán fiatalkép bizarr, preparált életidegensége, élettelenége erőteljesen mítoszromboló, legkevésbé sem meglepő, hogy a kollektív lírai hang nem siet ebbe az állapotba megérkezni. Annak ellenére sem, hogy e kimerevített példány ellenáll a fentebb problematizált folyamatos elmúlásnak, léten és időn kívülre kerül, ennek következtében pedig a valóságon kívülre is. A lírai szubjektum ironikus színezettel visszahangozza a Fiatallal felé támasztott elvárásokat és téveszméket (és az őt érő kritikát, mikor azok nem teljesülnek).

A fenti áthallások birtokában az elmúlás, a túlpárt felé forduló individuum sajátos, de egyben kollektív tragédiája körvonalazódik: sem a külsőleg megkonstruált, sem a belül vágyott kép nem otthonos, annak elérése az irrealitásba íródik bele, abba az életszakaszba, mikor az objektív módon már nem valósulhat meg.

A pillanat újraélésének képtelensége, minden pillanat megismételhetetlenségének alapvetése feszültségben áll a vers címével: *Már megint*. A folyamatos haladás az időben nem feltétlenül jelent fejlődést, valódi belső elmozdulást. A visszatérésekből, ritmikus ismétlődésekből a címben kijelölt „műfaji hagyományhoz” is igazodva építkező *Mondóka* tanácstalan szubjektuma szemszögéből nézve: „Lépkedjünk előre, oldalra, hátra? / Már nem fontos semmi, csak az úton levés maga” (*Mondóka*). A megrekedtség, az időből, az élet monoton ismétlődéséből való kiszakadás beteljesíthetetlen vágya nyilvánvalóan, formailag egyaránt kifejezésre jut hol jelképesen, hol nyíltan kimondva a kötet több darabjában is. A *Bicikli* című írásban („és minden egyes alkalommal felülök / ugyanarra a rohadt biciklire”), még inkább pedig a *Futás* című versben („Mi meg csak futunk, sétálunk körbe, / rég nem nézi senki, hogy ez most kinek hasznos, / van, akinek még tetszünk-e.”) ez az ellentmondásos körköröség, az érdemi haladás nélküli mozgás, ugyanakkor a kilátástalan, kényszerű tettek tragikumai is kifejezésre jut: „Félúton néha elfáradunk, de leülni / szegény lenne, ennyi ember előtt”. A szövegek építkezésének gyakori eszköze, a ritmikus szerkesztésmód is megidézi, érzékelteti, hol mondókaszerűen, hol szinte balladisztikusan ezt az állapotot.

Minden feszültség ellenére a versek hangvétele közvetlen, megszólalójuk önmagára és/vagy a fiatalságra reflektál, megszólít, könnyedén biztosítva az átjárhatóságot a személyes és a kollektív pozíciók, valamint a szerepek sokfélesége között. A hangok és szólamok változatossága csak úgy, mint az emberi élet időbeliségének teljes átfogása meghatározzák a kötetet, melynek darabjaiban az élet szinte valamennyi szakasza, mozzanata, dilemmája megjelenik a születéstől (*Meggyimág*) a halálig, az élet elmúlásáig (mi több, az élet kiontásának legalizálásáig, *Disznóvágás*),

kiterjesztve a lét kereteit a materiális világ határain túlra, felillantva az örök élet dimenzióit is (*Háromszor*).

50 Taródi Luca nem fél a transzcendens felé is elmozdulni, vagy inkább közelebb hozni azt a hétköznaphoz, a kézzelfogható valóságához, ahogy azt egy meglepő belehelyezkedéssel *Háromszor* című versében teszi. A szöveg témája nyíltan biblikus, mely azonban legalább annyira leereszkedik a földre, a mindennapokba, ahogy a vers megnevezetlen, mégis egyértelműen felismerhető megszólítottja, a Megváltó. A történet újraírása groteszk, az elválás, leválás egy nagyon sajátos esetét festi meg a hétköznapi, a megidézett történetet tekintve már-már bántóan puritán körülmények és a felfoghatatlan, természetfeletti tartomány feszültségében. A lírai én pozíciója váratlan és nem is egyértelműen tisztázott: a közös múltra és az együttélés emlékeire utaló szófordulatok és képek alapján leginkább Jézus egyik szülőjére lehet következtetni. Ez a perspektíva a vers vezérfonala: a formailag is három részre tagolt szöveg az elválás, a megszólított világgá meletele háromszori átélésének sajátosan reflektált összefoglalása. Egyszer a gyermekkorban, majd a tanítói működés idején, végül pedig a beteljesedés-kor, a feltámadás előtti időben kerül sor mindezekre; ez utóbbi esemény többek között annak értelmét is kitágítja a lírai szubjektum és a befogadó számára, hogy mit jelent világgá menni: „te magad lettél a világ” (*Háromszor*). A vers feszültségét nem pusztán az újraírás sajátossága adja, hanem a lírai ének a feltámadáshoz fűződő viszonya is. Mindez az eddigi elemzések vezérfonalát követve az emberileg értelmezhető létből való kiszakadáshoz, a földi élet végén túlnyúló, megfoghatatlan dimenzióhoz való visszas hozzáállásként, az attól való távolságtartásként olvasható. „És gyorsan inni kezdtem a neked töltött vizet, / mert az jobban esett, / mint az üdvözülés.”

Taródi Luca verseiben nem feltétlenül nyíltan és nem minden pillanatban filozofál, ugyanakkor még a gondolatok, asszociációk leginkább sűrűsödő pontjain sem idegenedik el az élettől, a tapasztalattól. Magát az életidegenséget is húsba vágóan és reálisan ábrázolja; egyszerű, önmagukért beszélő életképei, az érzelmek kórképei és a rendkívüli mélységeket rejtő gondolatai megférnek egymás mellett és egységbe simulnak. Testet ölt és kézzelfoghatóvá válik a bizonytalanság. Ami azonban bizonyos: a versek ideje olvasójukat is kiszakítja a maga szubjektív idejéből, és miközben a kötet szövegeinél időzünk, nem tudjuk pontosan, *hová jutunk s honnan*. A kötet végső soron segít „Időhúzásba fojtani az eltöltött időt” (*Nem elég*). (*FISZ-Apokrif, Bp., 2022*)